

Ινστιτούτο Φιλοσοφικών Ερευνών

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΚΥΚΛΟΣ ΛΕ΄

Συναντήσεις Πατρών

22^η

1 Ιουνίου 2023

Πέμπτη 1 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στο Μέγαρο Λόγου και Τέχνης, Αίθουσα Διαλέξεων, 2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α'.

Ο Ελληνισμός δείχνει διαχρονικά θεμελιώδη ανικανότητα στην αποτελεσματική διαχείριση των αναγκών του χρόνου σε όλες τους τις διαστάσεις, μια χαρακτηριστική αδυναμία να καταγάγει σημαντικές χρονικές επιτυχίες, μια αδιαφορία κατά βάθος για θριάμβους στον χρόνο.

(Μείζονες σταθμοί στην ροπή προς αποτυχία: το Άργος με τον Φεΐδωνα τον 8^ο αιώνα π. Χ., η Ιωνική προβολή στους αρχαϊκούς χρόνους, η Αθήνα του Χρυσού Αιώνα, ο Μ. Αλέξανδρος και η αυτοκρατορία, το Ύστερο Βυζάντιο, η Επανάσταση).

Και όταν ο αυθεντικός Έλληνας μοιάζει να ενδιαφέρεται ζεστά για την επιτυχία, στην πραγματικότητα το κάνει κυρίως για επίδειξη αριστείας παρά για σταθερό επίτευγμα. Η νίκη που ζηλεύει είναι νίκη επί του χρόνου, όχι εντός του χρόνου, είναι νίκη σε «άχρηστες» διεκδικήσεις, κανονισμένες να επιδεικνύουν την τελειότητά του σε κάλλος και αλήθεια (όπως σε γυμνικούς και «μουσικούς» αγώνες), παρά μεγάλη χρήσιμη επιτυχία στην μέριμνα των αναγκών του χρόνου, στο καθήκον, στον πλούτο ή στην εξουσία.

Ακόμη και εκεί που έχει ζήλο για την νίκη επί του χρόνου, την θεωρεί, όταν έλθει, **συνέπεια και όχι απόδειξη της τελειότητάς του**, μια ευλογία των θεών που άφησαν στην τελειότητά του όχι μόνον να λάμψει αλλά και να δοξασθεί. Το Σπαρτιατικό αγόρι που έχασε τελικά στην πάλη κατά τους Ολυμπιακούς, όταν του είπαν ότι ο αντίπαλός του ανεδείχθη παλαισιότερος από αυτόν, απήντησε: καταβλητικότερος, όχι παλαισιότερος. Και οι 300 επιδεικνύονται στην καλλισθενική τελειότητά τους (επιδεικνύονται μεταξύ τους, στην φύση, στους θεούς), ασχέτως του αν θα νικήσουν ή θα ηττηθούν, αδιάφοροι για την ζωή και τον θάνατο στον χρόνο.

Ο Ελληνισμός είναι «αμεριμναίος» (Ίβυκος). Κερδίζει την αιωνιότητα γιατί εμμένει στην νεότητα. Σαν τον έφηβο αδιαφορεί για τις ασχολίες των αναγκών του χρόνου, σχολάζει στην παιδιά της ωραίας ακμής, επιδεικνύεται σαν εαρινός ανθός ανοιγόμενος. Η τελειότητα ενεργεί για την επίδειξή της, και όχι για άλλο σκοπό. Η ατέλεια δρα για να αποκτήσει αυτό που της λείπει, έχει αναγκαστικά χρησιμοθηρικό προσανατολισμό. Η ωριμότητα σαν απομάκρυνση από την νεότητα σημαίνει μετάβαση από την παιδιά στην χρησιμότητα, από την αιωνιότητα στα κάτεργα του χρόνου.

αἰὼν παῖς ἐστὶ παίζων, πεσσεύων· παιδὸς ἢ βασιληΐῃ

Ηρόκλειτος, 22DK B52

Αφοριστικά διατυπωμένο, σαν χρησμός. Και ποιητικά διατυπωμένο, ήτοι πραγματικά σοφά, με μορφή δηλαδή που φανερώνει και δεν «λέει» απλώς την αλήθεια του νοήματος:

παραινεί Σιμωνίδης παίζειν ἐν τῷ βίῳ καὶ περὶ μηδὲν ἀπλῶς σπουδάζειν

Σιμωνίδης, Fr. 646 Page – Campbell

Παίζειν παιδιάν του βίου, - επίδειξη του ερατού άνθους της ύπαρξης, εορτή κάλλους και αιωνιότητας όπως στην Δήλο του Ομηρικού ύμνου εις Απόλλωνα, και όπως απόκοντα στο παραδοσιακό πανηγύρι. (Συγκέντρωση στο ουσιώδες αμεριμναίο, και όχι διασκορπισμός της ύπαρξης στη ματαιότητα της διασκέδασης).

Το νόημα αποδίδει ο στίχος του θεόπνευστου Πίνδαρου για τον Απόλλωνα, χορευτή, άνακτα της αγλαΐας, αλλά και κύριο του θανάτου, πολύβελο, με την πλατειά φαρέτρα:

ὀρχήστ' ἀγλαΐας ἀνάσσων, εὐρυφάρετρ' Ἄπολλον

Πίνδαρος, Fr. 148 Maehler

Γιατί η ανακτορεία του Απόλλωνα είναι απαλώτατη για τους θνητούς αν την ακολουθήσουν:

κατεκρίθης δὲ θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν

Πίνδαρος, *Παιάνες* XVI= fr. 52q, 2; 6-7 (Fr. 149) Maehler

Ακόμη και στον θάνατο. Ο Απολλώνιος θνητός πεθαίνει από τα αγανά βέλη του θανάτου, από τα απαλά βέλη του πρωθήβη του κάλλους, (ήδη στην Οδύσσεια), συναντά τον Απόλλωνα. Όπως ο Ορθόδοξος από την ρομφαία του Αρχάγγελου και εγείρεται με τον Χριστό.

*

Και από την αρχαϊκή εποχή, μεταβαίνουμε στην κλασσική, από το έαρ στο θέρος του αρχαίου Ελληνισμού.

Εκεί στο μεσοπάτημα των δυο εποχών, στο σημείο που η αιωνιότητα συναντά τον χρόνο στο ανθρώπινο βίωμα, και η Τελειότητα βλέπει κατάματα την Μοίρα, και το Κάλλος αντικρίζει την ταραχή, την ματαιότητα, τον θάνατο, εκεί στην φάση του πρώιμου κλασσικού και του αυστηρού ρυθμού, εκεί που ο κίνδυνος είναι μέγιστος, εκεί αυξάνεται το Σωτήριον (Hoelderlin), και επιφαίνεται επί τέλους ο θεός στην ολοσχερή αποκάλυψη της ουσιοπλόκου κρυφιοτήτάς του, - εκεί στην ευλογημένη στιγμή του χρόνου όπου ανοίγει η πύλη της αιωνιότητας, εκεί επιδείχτηκε και φανερώθηκε πλήρης και αυτούσιος ο Απόλλων, άναξ του ρωμαλέου κάλλους, μέγας πρύτανης θεών και ανθρώπων και κάθε «κόσμου», λίαν ατάσθαλος, μουσηγέτης του «τέλους», μάντις του χρόνου εξ αιωνιότητας.

Die Epoche von 470-50 kann die eigentlich apollinische genannt werden, denn in ihr waren die Griechen reif, das Wesen Apollons im Bilde ganz zu erfassen. Denn nur seit und solange ihr Blut entflammt, ihre Leiber licht, stark und gespannt, ihre Sprache von rhythmischer Gewalt, brennend klar und tödlich treffend, ihr Geist hehr, gründend

und erfüllt vom Gesetz, ihr Ethos unbedingt und zugleich von Sehen und Bescheidung gebunden waren, sind die Griechen mächtig den höchsten Apollon zu bilden, oder offen, dass er sich ihnen als Höchster zeige.

K. A. Pfeiff, *Apollon, Die Wandlung seines Bildes in der griechischen Kunst*, 1943, p. 69

Η χρονολογία έκδοσης του βιβλίου και μόνη δείχνει ότι ο Pfeiff βίωνε και έπραττε ό, τι σκεφτόταν και έλεγε.

Θα εισχωρήσουμε στην φύση του Ελληνισμού και στην ερμηνεία της τελειότητας και της αδυναμίας του (αδύναμος θεός ο άνθρωπος), επί θρησκευολογικού, αισθητικού και μεταφυσικού επιπέδου.

Πίνδαρος και Παρμενίδης από την μεριά του αυθεντικού Δωρικού. **Αισχύλος και Πυθαγόρας** εκ μέρους της Ιωνικοαττικής πρόσληψης. Μαζί με τον αμφιρρέποντα **Ηράκλειτο**, έχουμε πλήρη την φαντασμαγορία του «πρώιμου» κλασσικού (του αυστηρού ρυθμού στο πρώτο μισό του 5^{ου} αιώνα π. Χ.). Αποθέωσή του **ο ναός του Διός στη Ολυμπία και ο γλυπτικός του διάκοσμος**. Θα μιλήσω επ' αυτών.

Κατά την μεταφυσική διάσταση θα εμβαθύνουμε στο μέγιστο ζήτημα του Δυισμού και Μονισμού. Ο Δωρικός Ελληνισμός ορίζεται από μια Μονιστική σύλληψη της ύπαρξης που αίρει τις αντιθέσεις. Έτσι η φανέρωση αντικαθιστά την γέννα και την δημιουργία, όπως η ανέμελη παιδιά της επίδειξης υπερτερεί του γενετήσιου ενστίκτου και του δημιουργικού τεκτονισμού της βιάζουσας κυρίαρχης δύναμης. Θα δούμε πώς λειτουργήσε αυτή η σύλληψη φιλοσοφικά στον Παρμενίδα και, αντιστικτικά, στον Ηράκλειτο.

Και επί του συμβολικού πεδίου θα δούμε πώς η ιστορία του Ελληνισμού συναρτάται και συνυφίσταται και συνερμηνεύεται με τον τρόπο παρουσίας του Έκατου, ακόμη και με την ιστορία του ναού του στους Δελφούς.

Η μελέτη αυτή ας έχει τίτλο απλό:

Απόλλων και Χρόνος

Και θα φωτισθεί επί τέλους η λύση του αινίγματος: πώς και γιατί απέτυχε το Θάύμα του χρυσού αιώνα, πώς και γιατί ηττήθηκε η Αθήνα στην δόξα της από την Σπάρτη της αδοξίας στο τέλος του 5^{ου} αιώνα. Και θα κατανοήσουμε εις βάθος και ύψος όλες τις αποτυχίες του Ελληνισμού στην μέριμνα του χρόνου και διαχείριση των αναγκών του.

Και μετά την προεργασία αυτή θα είμαστε έτοιμοι να προχωρήσουμε στο θέμα που υπομονετικά περιμένει την διαπραγμάτευσή μου, στα φαινόμενα του φθινοπώρου του αρχαίου Ελληνισμού, στον χαρακτήρα της παρακμής του, στην Ελληνιστική εποχή.

Έχω δώσει τον αναλυτικό τίτλο αυτής της διαπραγμάτευσης:

Οι Παραλλαγές του 4^{ου} Αιώνα

και ο Ρεαλισμός της Ελληνιστικής Εποχής.

Από τον Τελευταίο Ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς,

στα Αναθήματα για τον Γαλατικό Θρίαμβο.

Η Απώλεια της Ιδέας, η Διάλυση της Μορφής,

ο Διαμελισμός του Είναι και ο Διόνυσος
